

#45

גליון לשבת קדש
פרשת כי תצאנעים
שבת

נעים שבת

הרב בנימין בוימל | אלול - דלו"ל

אף אם לא הבנו, שמענו טעם לתקיעת שופר
בראש חודש אלול. ומדוע ממשיכים לתקוע
במשך כל החודש? כתב על כך הטור: **יכל**
החדש – כדי להזהיר ישראל שיעשו תשובה
שנאמר (עמוס ג, ו) "אם יתקע שופר בעיר
וגו". הן, הנה הטעם המוכר מפזמונו המתוק
של רבי אלתר אהובנו. מדוע תוקעים? – כדי
להחריד את העם ולהזכיר ל"כל היהודים לחזור
בתשובה". אך אז זה כה פשוט, מה ראה הטור
להידרש לטעם הסתום משהו של "משה עלה
לרהר"? מדוע לא הסתפק בטעם זה? במילים
אחרות: איך משתלבים להם שני טעמים אלו
יחדיו?

כל דרך מכיר את הרמז שגילה רבנו האריז"ל:
ראשי התיבות של "אני לדודי ודודי לי" הם
אלול. פסוק הוא בשיר השירים: **אני לדודי**
המשך בעמ' הבא <

להר! שלא יטעו עוד אחר עבודת גילולים.
והקב"ה נתעלה באותו שופר שנאמר (ההלים מז,
ו) "עלה אלקים בתרועה וגו'", לכן התקינו חז"ל
שהיו תוקעין **בר"ה אלול** בכל שנה ושנה".

פלא! כשעלה משה רבינו להר לקבל את
הלוחות השניים הכרוזו על כך באמצעות
שופר כדי שלא יטעו שוב ויבואו לידי עבודת
גילולים. נשמע כמו ענין טכני לחלוטין. כך היו
מכריזים בימים עברו – באמצעות שופר. אך
אם כן קשורה תקיעה זו אלינו, היום? וכי עלה
משה להר? שמא עלולים אנו לטעות אחר ע"ז?
המשך דברי הטור - פלא פלאים, לא פחות!
והקב"ה **נתעלה** באותו שופר שנאמר "עלה
אלקים בתרועה ה' בקול שופר". נתעלה?
ממה? מהשופר שנועד להזכיר לישראל לא
לעבוד עבודה זרה?!

"בחודש אלול תוקעים בשופר, ראש השנה
מגיע ובא! כל היהודים לחזור בתשובה
ולהתפלל עם הרבה כוונה". כך, עם הקול
החזני העמוק שלו היה רבי אלתר האהוב
מפלה את כליותיהן הקטנות של ילדינו
ומכניס אותם לאוירה של א-ל-ו-ל! אף שהוא
התאמץ לשוות לקולו העליון טון רציני יותר
ולא ממש הצליח – המנגינה נותרה חגיגית
ושמחה – דבריו היוצאים מן הלב חדרו אל תוך
לבבותיהם הזעירים וזרעו שם זרעי "פלצות".
עד היום קריאת ההשכמה של המלמד החביב
עם המבטא האמריקאי ממשיכה לנבט
ולהצמיח פרי בחודש הרחמים והסליחות.

כמה קל ופשוט: למה תוקעים בשופר? כי
"ראש השנה מגיע ובא!" וביתר ביאור: להזכיר
ליכל היהודים – לחזור בתשובה ולהתפלל עם
הרבה כוונה..."

כשגדלנו, למדנו את דברי הטור (ריש סימן תקפא)
והבנו שהענין מורכב קצת יותר: "תניא בפרקי
רבי אליעזר: בר"ה אלול אמר הקב"ה למשה
"עלה אלי הרהר", שאז עלה לקבל לוחות
אחרונות והעבירו שופר במחנה: 'משה עלה

מה מפריד את ה'ביחוד'? הרב שמואל עמנואל

אותיות נוספים שאינם מצויים בשום מקום
בתנ"ך כולו, כגון האותיות ג'-ק ועוד כמה.
ותירץ מרן הגר"ח, שמכל מקום, ג'-ט הן
אותיות הראשונות באותיות הא-ב', שאינן
מצויות יחדיו בכל התנ"ך כולו.

באופן נוסף, מעניין ומיוחד שמעתי לבאר
(אשמח אם מי מהקוראים יודע את המקור לכך) את
הטעם לכינוי "גט". האות ג' נמצאת בתוון
בין האות ב' לאות ד'. והאות ט' מפרידה בין
האות ח' לאות י'. אם נחבר את האותיות
(ב,ד-ח,ט) שהופרדו על ידי ה"גט", עולה
בידינו המילה "ביחוד".

נמצא, שהאותיות "גט", הן המתאימות
להיות הכינוי להפרדה בין איש לאשתו,
ומשום שהם המפרידות והמפסיקות של
ה"ביחוד".

בפרשת השבוע אנו מוצאים
את פרשת הגירושין, אשר
אם הבעל רואה שרעייתו לא
תמצא חן בעיניו, כי תצא בה
ערות דבר, וכתב לה ספר כריתת ונתן בידה,
ושלחה מביתו. ספר הכריתות נקרא בלשון
חז"ל "גט".

תוספות (גיטין ב.) מפרשים שיש עוד שטרות
בעולם שנקראו גט, אבל עיקר השם נקרא
על שם גט אשה. ועוד מביא שם רבינו תם
שכותבים י"ב שורות בגט כי זה הגימטריא
של האותיות ג' ט'.

ידוע בשם הגאון מוילנא שמה שנתקבל
לקרוא לספר כריתות בשם "גט", הוא משום
שאותיות המילה גט, הן שתי אותיות שאינן
נמצאות זו ליד זו בשום מקום בתנ"ך כולו.
והדבר מתאים למהותו של הגט, שעניינו
הפרדה בין איש לאשתו.

וכבר הקשו קמיה מרן הגר"ח קנייבסקי
צ"ל, שמלבד האותיות ג' וט', ישנם צירופי

שבִּיבִי אמונה	הרב אהרון בייפוס
"לדוד ה' אורי וישעיה"	
<p>המלבי"ם בהקדמתו מסביר כי השגחתו יתברך על האדם נמשכת ממידת גודל דבקותו בה'... כי לא יאונה לצדיק כל רע, רק ברגע אשר הפסיק חוט הדבקות ונפנה מעבודת ה'"</p> <p>כפי שפירש המגיד צדק תלמיד הגר"א על הפסוק "ממי ירא ה' מעוז חיי ממי אפחד"</p> <p>כי הבוטח וחוסה בצל השכינה לא תאונה לו רעה, ונגע לא יקרב באהלו. וכמאמר הפסקו: "יהי חסדך ה' עלינו כאשר יחלנו לך". כי מידת חסדו עלינו, תלויה כמה שאנו מיחלים לו."</p>	

בכור: מעשה בא' שהתגרש ונשא שוב וילדה אשתו השנייה אחר ז' חדשים, והראשונה ילדה אחריה בן לט' חדשים. ואמרו בשם הגר"א שכן השנואה (הראשונה) הוא בכור לירושה כי הוא ראשית אנוני כי הירונו קדם, ולו משפט הבכורה. ובשורת ש"מ (מהדרי"ג ח"ג נב) דחה זה והוכיח מיעקב שהבכורה היתה לעשו שנולד קודם.

ובעמק דבר כ' שחלילה ליחס ד"ז להגר"א ושקר העידו בשמו. וכן בהשמטה שבסוף ספר סערת אליהו מהאמרי שמואל שהוא מילתא דבדיחותא, והעיד בשם ר' שלמה הכהן מוילנא ששמע בימי חורפו בשם הגר"א שכן האהובה שנולד קודם הוא הבכור.

יש בזה עוד הרבה דיבורים ומובאות, רק להכונן.

שמחה ופרידה: בשו"ת דברי מלאכי (ג עה) כ' שאין לקרוא לזכר בשם של נקבה ולהיפך, וזכר לדבר לא ילבש גבר שמלת אשה (כב, ה).

מין שה"ת בטעמא דקרא מביא שמדברי הפוסקים וחז"ל והראשונים נראה שלא חששו לזה ומביא ע"ט דוגמאות, יע"ש. ובגון שמחה' שהוא שם אדם (סוכה מה: וכן תוס' אמותו: רבינו שמחה, חובש"ת מהר"ל (נו) מביא אומות מרת שמחה. וכן רבי פרידא עירובין נד: ובשמות גיטין שם אשה פרידא. (הטעם שהבאתי דוקא ב' דוגמאות אלו, ידוע).

עוד הביא השם צמח שיש רבי צמח גאון ובשם

המשך מעמ' קודם

דודי לי הרועה בשושנים" (שה"ש ג, א). אך אחיו התאום של פסוק זה מוכר רק לאומרי שיר השירים. אותן מילים רק בסדר הפוך: **"דודי לי ואני לו** הרעה בשושנים" (שה"ש ב, טו). ונשאל: מדוע סמך האריז"ל את מהותו של חודש אלול על הפסוק המאוחר יותר בפרק ו' ולא על הפסוק המוקדם יותר בפרק ב? נן, תגיידו: כדי שיצא לנו ר"ת אלול' ולא יצא לנו דלול'... אך דברים עמוקים בגו. מאוד. הבה נתבונן.

כל המערכת של יציאת מצרים על ניסיה הגדולים וגילוייה העצומים היו ב"אתערותא דלעילא" – התעוררות ממעלה. עם ישראל לא עבדו כדי להשיג את המדרגות הנשגבות שאליהן התעלו. אדרבא, שקועים היו בגופם ובנפשם בבוץ ובכרש. הגיעו אל תחתית המדרגה. אך עוד בהיותם שם בעמקי השאול, קרא להם אבא שבשמיים "בני בכורי ישראל". ומשם, מעומק הביצה, חיץץ אותם באהבה גדולה ונחר בהם לעם. רק אחרי שיצאו ממצרים נדרשו להצטרף למהלך ולהתאמץ בנקיון נשמתם לקראת מתן תורה. זהו בדיוק הסדר של **"דודי לי ואני לו"** המתואר בפרק שני. עניינו הוא חג הפסח ויציאת מצרים.

מעלית אדירים העלתה אותם במהירות עצומה תשעים ושמונה קומות רוחניות. מקומה מינוס ארבעים ותשע לקומה פלוס ארבעים ותשע. מעבדים מפלים הפכו כמעט מלאכים: "אני אמרתי אלוקים אתם ובני עליון כולכם" (תהילים פב, ו). אך למרבה הצער התברר כי למדרגות גבוהות אלו לא היה קיום,

חדש (שמות גיטין) מביא שזה שם אשה, וכבר בנחלת שבעה (ז, מ, ט) כ' שצמח שזה שם של איש ושל אשה.

(מעשה במקדיה שהדהדה בשם רוני, לשאלת המתקשר שהלא זה שם זכר, ענתה אמי מורה לתנ"ך וכתוב רני עקרה...)

יה"ר שזכה לצמוח ולשמוח.

מעלת חברינו: ויהפוך יה"א לך את הקללה לברכה (כג, ו) צ"ע היכן התהפך לברכה הוא רק הוזכר מעלתם ועתידם. (וכן עי"פ והנה ברכת ברך). ואמר ר"מ וואכטפויגל זצ"ל, שכמו שכשואמרים על אדם דבר רע דבר מעורר עליו קטרוגים, כך בצד הטוב, כשמוכיחים מעלות האדם זה פותח לו צינורות של ברכה.

לכבוד חודש אלול נראה מעלת חברינו ונאמרים בפינו ויפתחו להם צינורות דשפט וברכה.

זכר: במעשה רב (קלד) מובא שבפ' זכור קרא זכר בסגול. ובהגהות פעולת שכיר כ' יכן העידו רבים וכן שלמים, אפס הגאון מור"ח מואלו"ן אומר ששמע מפה קדשו שקרא בחמש נקודות זָכַר ואולי בנקודתו חזר בו'. וכך אכן כתב הגר"ח מואלו"ן בהסכמה למע"ר שאולי בנקודתו חזר בו או השומעים טעו. (כמו"כ בפסוק זכר רב טו"ב ששמעו זָכַר והגר"ח העיד זכר ואמר שאולי חזר בו).

ובמ"ב (תרפ"ה, סקי"ח) שמהנכון שיקרא שניהם לצאת יד"ח. ויש והגיים לקרוא בשביעי כך

ובמפתיר כך.

הרב משולם ראטה בנקוטסר בשורת אליהו כ' שבפרשתן שיש ציווי למחות, צ"ל בחמט נקודות (זכר) אבל כפי' בשלח שהקב"ה מבטיח שימחה צ"ל זָכַר בשש נקודות. וביאר שתיבה עם שני קמצים הנסמכת הופכת לסגול, וכמו עָשָׂן שכשנסמך הופך לסגול: עָשָׂן-הכבשן. ואם יקראו בפרשתן זָכַר עלולים לטעות שה זָכַר בנסמך שהפך לזָכַר והמשמעות שצריכים למחות רק הזכרים, ולהוציא מהטעות יקרא זָכַר. אבל בבשלה שלא תתכן טעות מה יעשה השי"ת אפשר לקרוא זָכַר.

שבשפתן כיון דעל על (ב"ב כא.) וברמ"ב ביאר שבזה טעה יואב כי רבו לימדו זָכַר והוא קרא זָכַר ורבו לא תיקנו, והרג רק את הזכרים. ובהגהות רא"ז הסביר ע"פ ה"ל שהוא טעה כי סבר שרבו אמר זָכַר כי זה נסמך של זָכַר.

סליחות של ספרדיו: בפזמון "שבט יהודה בדוחק ובצער" (אלו שקמים מכירים) כתב בספר מועד לכל חי, להגיה במקום "היד ה' תקצר" כי יד ה' לא תקצר' ובמקום "עורה למה תישן" הנה לא ינום ולא ישן". ובה"ח כ' שיש ממקפיקים ע"ז כי הפייטן רצה לסיים התרוזים בפסוק, וכי יד ה' לא תקצר אינו פסוק. ולכן השאיר היד ה' תקצר כי הכל יודעים שהוא בתמיה, וההגהה השנייה השאיר על מקומו. (האשכנזים עדיין לא אומרים).

ועד מהרה ירדו גם ירדו: "אכן, כאדם תמותו...". איחור קטן של משה רבינו ריסק אותם אל חטא העגל, הואיל ודרגות אלו ניתנו להם במתנת חינום ולא נקנו בקניין העמל והיגיעה, והלוחות הראשונות נשתברו.

בראש חודש אלול עלה משה רבינו להר לקבל את הלוחות השניים. הפעם המהלך היה שונה. נדרשו הם לעבוד במשך ארבעים יום ולהכין עצמם להיות ראויים להשראת השכינה. השופר שהכריז שמשם עלה להר הזהיר אותם לבל יחזרו על המהלך הקודם, כדי "שלא יטעו עוד אחר עבודת גילולים" – לבל יפלו שוב. השופר סימן את השינוי: קניית מדרגתם על ידי בניה עצמית במשך כל חודש אלול.

שופר שכזה, שמכריז על "אתערותא דלתתא" – התעוררות מלמטה של עם ישראל לחזור בתשובה שלמה, בוודאי גורם להתעלות השכינה, כדברי הטור: "הוקב"ה נתעלה באותו שופר". זוהי בדיקת מהותו של חודש זה גם היום לעורר את עצמנו – **"אני לדודי דודי לי"**, להתחנן ולבקש לחזור אל ה' ולהתקרב אליו, לתקן את מידותינו ואת מעשינו ולהכשיר עצמנו להיות ראויים להמלכת ה"ת בראש השנה ולחיבוך אוהב ביום הכיפורים. משום כך ממשיכים את התקיעה לאורך כל החודש. אם כך ננהג, תהיה המלכת ה' לוקנין של נצח בנשמתנו ונצא מתקופה זו גבוהים יותר ומחויבים בקשר של קיימא שלא במהרה ניתק.

לא צדק אם כן רבי אלטר?

להערות והארות:
Echsofo@gmail.com

לרפ"ש בתחשו"ת
יוסף משה בן אורה
לרפואת

הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות וגרם לו ולהם תשועה והצלה...
הסתכלות מעין זו מייחסת חשיבות רבה לכל פעולה ומעשה שאדם עושה, אדם החי עם תודעת חשיבות מעין זו, יחשוב פעמיים לפני כל פעולה ומעשה וימצא כוחות כיצד לעמוד בפרץ בשעה שהיצר מנסה ללכודו ברשתו. והשיבה למוטב, מה מונע את נעוץ בהכרה כי; האדם מלחזור הבורא נפח באפינו לדרך הישרה? נשמה אלוקית שהיא המחשבות מקור החכמה והטוב שבאדם. החטא מתאפשר כאשר האדם מאבד לרגע המשפטים: את ההכרה **"...למה זה הבל אינני, לריק ולתהו כחי אכלה, כי איך תעמוד תשובתי לפני עונותי, וכל מה שאוכל לעשות לא יועיל כנגד העונות שעברו עלי..."** (אגרת התשובה לר' יונה).

כל אדם עלי אדמות נדרש להילחם את מלחמותיו, התנאי ההכרחי על מנת להבטיח את הצלחת המערכה והבאת הניצחון זאת האמונה בהצלחת המערכה. לא בכדי מסתובבים 'שוטרי העם' בין יוצאי המלחמה ומכריזים: **"...מי האיש הניא ורך הלבב! לך יושב לביתו ולא ימס את לבב אהיו כלכבו"**. הפחד והספקות בדבר היכולת לנצח בקרב אלו הם מחשבות מקררות וממיסות ואף מדבקות, אשר על כן, מוטב ישוב הוא לביתו ואל יצא עם עורכי המלחמה וימס את לבבם גם כן.

מכאן הנגזרת הכה משמעותית של כל הורה או מורה. היו כאלה שמעמימים ומחזקים את המתחנכים שהם - כן יכולים! החשיבו כל פעולה ומעשה קט. האמינו בטוב לבם ורצונם הכן לעשות את רצון הא-ל. כי נשמה אלוקית נופחה בהם שהינה חכמת לב וטובת שכל. "מיינדסט" מעין זה בכוחו להבטיח את נצחון האדם על יצרו ועשיית רצון בוראו.

'אם המלחמות' - מלחמת ה' בעמלק, בכוחו ללמדנו כי; מפתח ההצלחה תלוי באופן בו אנו חושבים ומאמינים ביכולתנו וביכולות הסובבים אותנו.
זכרנו בימי חורפי כיצד ה"משגיח" הרה"ג ר' שלמה וולבה זצוק"ל מדי כל חודש אלול היה מקריא את דברי ר' יונה (שע"ת שא, א"ט) **"... והנה הבורא נפח באפי נשמה - חיים חקמת - לב וטובת - שכל..."** בסיס החזרה בתשובה והשיבה למוטב, נעוץ בהכרה כי; הבורא נפח באפינו נשמה אלוקית שהיא מקור החכמה והטוב שבאדם. החטא מתאפשר כאשר האדם מאבד לרגע את ההכרה בגדלותו וחשיבותו עלי אדמות. כשאנו מייחס הרבה חשיבות למעשה כזה או אחר. לכן עצת הרמב"ם בהלכות תשובה לזכות בדין הינה: **"...לפיכך צריך כל אדם שיראה עצמו כל השנה כולה כאילו חציו זכאי וחציו חייב. וכן על העולם חציו זכאי וחציו חייב. חטא חטא אחד הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף חובה וגרם לו השתנה. עשה מצוה אחת הרי**

בפרשתנו אנו נקראים להילחם ב"קרירות". מסתבר שישנה קבוצת אנשים - 'עם' שהמאפיינים הבולטים של העם הזה; זאת העובדה שהם טיפוסים מקררים. המלחמה אותה אנו נקראים להילחם במקררים, הינה מלחמה עולמית ו"אין השם שלם ולא הכסא שלם" עד שלא ימחו מן העולם "קליפת עמלק".

קרירות העמלק בכוחה למסמס את כל ניסי יציאת מצרים ולהטיל ספק ח"ו בשלטון המוחלט והנהגת האלוקות בעולם רח"ל. אילולי שהעו אותם עמלקים להדגב אחריו היו העמים עד היום, מלאים באימה ופחד ממושיען של עם ישראל.

על מנת לקרר את האמבטיה, אין צורך בתחבולות ופעולות גרנדיוזיות, די בהטלת ספק ועיקום האף על מנת שהמקורות תכרסם בתשתיות האמונה.

כאן המקום להתבונן, כמה פעמים נהגנו כמנהג העמלקים וקיררנו את האמונה ביכולותינו ושל הסובב אותנו?

מבי דינא
הרב אסף אשכול

תביעת נזק
שנגרמה מהלנת שכר

שאלה:

ראובן הזמין את שמעון לעבוד כפועל בחצרו, והוסכם כי שכרו יעמוד על 500 ₪ ליום. למעשה - ראובן לא שילם את השכר בסוף יום העבודה, וכתוצאה מכך, הוראת הקבע של המשכנתא של שמעון לא כובדה, דבר שגרר אחריו חיובים ונזקים משמעותיים לשמעון. כעת שמעון תובע מראובן לשלם את כל הנזקים שנגרמו לו כתוצאה מאיחור התשלום. לטענתו - גם אם מדובר בנזקי גרמא, ראובן חייב לשלם לכל הפחות בדיני שמים. מנגד, טוען ראובן כי מצוות 'ביומו תתן שכרו' היא מצווה המוטלת עליו, ולא זכות שיש לפועל, ולכן אין מקום לתביעה כלל.

תשובה:

א. האם דין 'ביומו תתן שכרו' הוא זכות ממון?

ראשית עלינו לדון האם דין 'ביומו תתן שכרו' הוא זכות ממון שיש לפועל או רק מצווה ואיסור המוטלים על בעל הבית? ובאמת שהראשונים כבר נחלקו בשאלה זו, שיש לה כמה השלכות להלכה.

למשל: ידוע הכלל (ראה - בכורות מט:): 'הלכה כרב באיסורים והלכה כשמואל בממונות'. כיצד איפה נפסקו כאשר ישנה מחלוקת בין רב ושמואל בדין 'ביומו תתן שכרו'? האם זהו דין ממון או דין איסורי?

בשאלה זו, נחלקו הרי"ף הרא"ש. (על מחלוקת רב ושמואל המבוארת בגמ' ב"מ קיא.) הרי"ף נקט בפשטות שיש לפסוק כדעת רב, כיון שמדובר בשאלה איסורית, והלכה כרב באיסורי'. אך הרא"ש חיפש סיבות נוספות מדוע לפסוק כרב, ולא הסתפק בכלל 'הלכה כרב באיסורי', ומשמע שסבר שיש כאן גם צד ממוני.

נידון נוסף: כידוע, השיעור המינימאלי לחיוב ממוני הוא שווה פרוטה. ואם כן עלינו לדון מה הדין במי ששכר פועל לעבודה שאין בה שווה פרוטה האם יעבור על איסור 'בל תלין'?

כימה וציצית. אני כאילו צופה איך הם עשויים להיראות בעתיד ובכך מצליח לדון אותם לכך זכות. אבל במקרה הזה עם כל הדמיון המפותח שיש לי, לא הצלחתי! לדמיין כיפה וקרניים!...

עמדתני לא כן בוראינו, הרוצה שם המום בתשובה, שברא את התשובה, שהופכת אדם לאדם אחר להירגע מהמצב ורואה אותנו ה א ב ס ו ר ד ! מבעד לדמות הסתכלתי על ה נ ו ר א ה השלט הקטן מחוץ ש ס י ג ל נ ו לכלוב הקופים, ל ע צ מ י נ ו היה כתוב שם: ב ע ק ב ו ת "המבקרים בגן החטאים: החיות מתבקשים "מדרכי התשובה להתנהג כמו להיות השב צועק בני אדם...". תמיד לפני השם בבכי

ובתחנונים, ועושה צדקה כפי כחו, ומתרחק הרבה מן הדבר שחטא בו. ומשנה שמו, כלומר: אני אחר ואינו אותו האיש שעשה אותן המעשים, ומשנה מעשיו כולן לטובה ולדרך ישרה, וגולה ממקומו, שגלות מכפרת עון מפני שגורמת לו להכנע ולהיות עניו ושפיל רוח".

גולגולות ושולדים שהוסתרו חלקית ע"י זקן ארוך ושחור שיצא בדיוק רב מקצה הסנטר. עם מראה מטופש שכוה אפשר בקלות להתקבל לאחד השבטים באפריקה! חשבתי לעצמי. ובאמת עד כאן המראה עוד היה נסבל, אך משהתקרב וחלף על פני הבחנתי בדבר מה מפתח ביותר שממש נהדרתי לנוכחותו! מתחת לעור הפנים משני צידי מצחו, הזדקרו להן בעזות שתי בליטות עגולות ששיוו לעצמן מראה של קרניים! כן, קרניים! מסתבר שהחור מראה ממש שקינים, הוא הגיע עד למנתח מלסני שישתיל לו קרניים במצח ובכך השלים את ה'לוק' של ה'סיטרא אחרא' ה' ישמור, עד הפרט האחרון.

והדבר הנורא ביותר בעיניי היה שאותו 'צור' הלך יד ביד עם ביתו הקטנה בת הארבע בעלת קוקיות חינניות ושמלה ורודה ומתוקה! ריבונו של עולם, מה הבת שלו אמורה לחשוב? שאבא שלה הוא תיש? קוף? אריה? משוגע!!!

עמדתני שם המום מתקשה להירגע מהמצב האבסורדי! הסתכלתי על השלט הקטן מחוץ לכלוב הקופים, היה כתוב שם: "המבקרים בגן החיות מתבקשים להתנהג כמו בני אדם...". שאלתי את עצמי על מי אני צריך לברך "משנה הבריות?" בדרך כלל כשאני פוגש אנשים רחוקים מתורה ומצוות אני מדמיין אותם עם

בגמרא במגילה (כ, א) מובא: שאל רבי את רבי יהושע בן קרח: במה הארכת ימים? אמר לו: מימי לא נסתכלתי בדמות אדם רשע. דאמר רבי יוחנן: אסור לאדם להסתכל בצלם דמות אדם רשע.

ניצלתי את הימים האחרונים של בין הזמנים וכמו אבא טוב לקחתי את משפחתי היקרה לגן החיות. טיילנו ברחבי הגן מכלוב אל כלוב ומאטרקציה לאטרקציה. השתדלנו לא לפספס דבר. כשהגענו לכלוב הקופים התעכבתי. נזכרתי בברכת "ברוך משנה הבריות" שאותה אומרים כשרואים קוף או פיל, ותהיתי האם עלי לברך, אך לא זכרתי בוודאות את פרטי ההלכה. אשתי בינתיים התקדמה אחרי הילדים ואני הפניתני את מבטי לאחור בחיפוש אחר רב או אדם אחר שומר תורה ומצוות שאוכל לשאול אותו ולגבי הברכה.

בעודי תר אחרי האנשים באזור, הבחנתי ביצור הכי מוזר שראיתי מימי והוא לא היה בתוך כלוב... ראיתי אדם, (אם אפשר לקרוא לו כך), עטור עקקועים מכף רגל ועד ראש, ראשו מגולח משערות פרט לקודקוד שממנו מתפארת רעמה ארוכה של שערות ארוכים כעין צינורות. אחזני עמוסות בעיגילים מסוגים שונים ומשונים ובאוזני הימנית היה חישוק מתכת שהמחיר את תנוך האוזן ויצר בו חור גדול במיוחד. על צווארו היו מונחות שרשראות מעוטרות

המשך מעמ' קודם

גם בשאלה זו נחלקו הראשונים: דעת הראב"ד (הובא בריבי"א ב"מ ק"א:) שגם מי ששכר פועל לעבודה שאין בה שווה כרוטה עובר באיסור בל תלין. ומשמע מדבריו שמכר שידיו בל תלין הוא דין איסורי ולא דין ממוני.

אך דעת רש"י (שם ד"ה אלא לבצור) ותוספות (ד"ה לבצור): שאין איסור 'בל תלין' על פחות מפרוטה. ומדבריהם יש ללמוד שמדובר בחיוב ממון.

נידון נוסף: האם בעל הבית יכול להתנות עם הפועל שלא יעבור על איסור 'בל תלין'. אם מדובר באיסור המוטל על בעל הבית - אינו יכול להתנות. שהרי המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל.

אך כתב הש"ך (ח"מ שלט ס"ק ב) בשם ספר חסידים, שאם התנה עם הפועל שלא יעבור באיסור 'בל תלין' תנאו קיים. ומוכח מדבריו שאיסור בל תלין הוא דין ממוני.

אותם ריקים ללא כל שימוש, ולכן מי שמונע הפקת רווחים מהם נחשב כמזיק. כסף, לעומת זאת, עשוי לעמוד ללא כל שימוש, כי הפקת רווחים ממנו דורשת 'התחכמות והתעסקות קנייה ומכירה', ולכן מניעת רווח ממנו איננה נחשבת כמזיק.

על פי דברי הקצות החושן יש מקום לומר שבמקום שהנוק שנגרם מעיכוב הכסף אינו 'מניעת הרווח' אלא הפסד מיידי שאינו נוגע להתחכמות והתעסקות קנייה ומכירה, כמו במקרה שבפנינו - יש מקום יותר לחייב את המזיק מדינא דגרמי.

הכרעה למעשה:

כיון שהדבר תלוי במחלוקת הראשונים, נראה שאי אפשר להוציא ממון מחזקתו, אך ייתכן ויש מקום לפשר ביניהם כי לצאת ידי שמים.

(וראה עוד בעניין זה במשנת יעבץ ח"מ סי' מה).

ב. האם ניתן לתבוע נזק שנגרם מעיכוב ממון?

על פי דברי הש"ך עלינו לדון האם הפועל יכול לתבוע את בעל הבית על נזק שנגרם לו מעיכוב התשלום.

שאלה זו תלויה בסוגיית 'מבטל כיסו של חברו'. בדרך כלל - נפסקה הלכה שהמבטל כיסו של חברו אין לו עליו אלא תרעומת'. (ראה השיטות בזה ברמ"א (ח"מ רצב, ז) ובש"ך שם. ואכ"ל). והיינו - שהנוק הנגרם מכך אינו נזק ישיר אלא גרמא.

ובקצות החושן (ח"מ סי' ש"ק א) הקשה - 'מאי שנא מהדר בחצר חבירו שלא מדעתו שאם החצר עשויה לשכר חייב הדר לתת לבעל הבית שכרו?'

וביאר את ההבדל כך: בית או ספינה נועדו למגורים או השכרה, ולא מקובל להשאיר

מדור נועד לעורר את לב המעיינים בלבד, וכתב בקיצור רב בבחינת 'תן להם ויחכם עוד'. למותר לציין כי שאלות בדיוני ממונות יש לברר במעמד שני הצדדים בפני בי"ד הן דין תורה. הערות הארות וביקורת בונה תתקבלנה בכרכה במיל: assafe@rbc.gov.il